

«ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԻՏՈՐ» ՆԱԽԱԶԵՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

**ԻՆՉՊԵՐՍ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼ
ՏԵՂԱԿԱՆ
ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ**

ԵՐԵՎԱՆ 2014

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՍԻ ԻՆԹԵՐՆԵՇՆԸ
հակակոռուպցիոն կենտրոն

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ
ԵՎՐՈՊԱ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ
Europe In Law Association

Ժուռնալիստների
«Ասպարեզ» ակումբ

Հելսինկյան Քաղաքացիական Ասամբլեայի
Վանաձորի գրասենյակ

Գրքույկը մշակվել է «Քաղաքացի դիտորդ» նախաձեռնության կողմից ԱՄՆ Ժողովրդավարության ազգային ֆոնդի աջակցությամբ:

Գրքույկի բովանդակությունը, արտահայտված տեսակետները և կարծիքները պատկանում են հեղինակներին՝ «Քաղաքացի դիտորդ» նախաձեռնության անդամներ «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն», «Իրավունքի Եվրոպա միավորում», «Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ» և «Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակ» հասարակական կազմակերպություններին և, հնարավոր է, որ չհամընկնեն շնորհատու կազմակերպությունների տեսակետների հետ:

National Endowment for Democracy
Supporting freedom around the world

✓ **ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ**

ԸՆՏՐԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	3
ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	4
ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	8
ՔՎԵԱՐԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳ	12
ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԿԱՐԳ	16
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԵՎ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ	18
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԵՎ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	20
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ	49

Գրքույկը մշակվել է՝ հիմք ընդունելով 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ գործող օրենսդրությունը, ներառյալ՝

- «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք
- «Տեղական հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենք
- ՀՀ ընտրական օրենսգիրք
- ՀՀ քրեական օրենսգիրք
- Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրք

Օրենսդրական փոփոխությունների դեպքում ընտրական իրավունքի, քվեարկության կարգի և ՏԻՄ-երի գործունեության վերաբերյալ տեղեկություններ փնտրելիս՝ խորհուրդ ենք տալիս առաջնորդվել գրքույկում ներկայացված հարցադրումներով:

1. Ինչպե՞ս են ընտրվում համայնքի ղեկավարը և ավագանին

Նրանց ուղղակի ընտրական իրավունքով ընտրում են համայնքի բնակիչները:

2. Ո՞վ կարող է ընտրել համայնքի ղեկավար և ավագանի

Տվյալ համայնքում հաշվառված, 18 տարին լրացած քաղաքացիները կամ քաղաքացիություն չունեցող, բայց տվյալ համայնքի բնակչության ռեզիստորում մինչև քվեարկության օրն առնվազն 6 ամսվա հաշվառում ունեցող անձինք:

3. Ո՞վքեր չունեն ընտրելու իրավունք տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններում

Ընտրել չեն կարող պարտադիր ժամկետային զինծառայության մեջ գտնվող կամ վարժական հավաքներ անցնող զինծառայողները, դատարանի վճռով անգործունակ ճանաչված, ազատագրկման դատապարտված և քրեակատարողական հիմնարկում պատիժը կրող քաղաքացիները:

4. Քանի՞ անգամ կարելի է քվեարկել

Ամեն ընտրության ժամանակ ընտրողը կարող է ընդգրկվել ընտրողների միայն մեկ ցուցակում՝ ըստ հաշվառման վայրի և յուրաքանչյուր ընտրության դեպքում քվեարկել միայն մեկ անգամ:

5. Արդյո՞ք որևէ մեկը կարո՞ղ է վերահսկել անձի ընտրությունը

Ընտրությունը գաղտնի է և ոչ ոք իրավունք չունի վերահսկել ընտրողի ընտրությունը: Ընտրողի համար քվեարկության գաղտնիությունը ոչ միայն իրավունք է, այլև՝ պարտականություն:

6. Արդյո՞ք որևէ մեկը կարո՞ղ է ընտրություն կատարել ուրիշի փոխարեն

Ոչ ոք իրավունք չունի քվեարկել ուրիշի փոխարեն: Ուրիշի փոխարեն քվեարկելը քրեորեն պատժելի է:

1. Ո՞վ կարող է ընտրվել համայնքի ղեկավար

25 տարին լրացած, մինչև քվեարկության օրն առնվազն վերջին 6 ամիսը տվյալ համայնքում հաշվառված և ընտրելու իրավունք ունեցող անձինք:

2. Ո՞վ կարող է ընտրվել համայնքի ավագանու անդամ

21 տարին լրացած, մինչև քվեարկության օրն առնվազն վերջին 6 ամիսը տվյալ համայնքում հաշվառված և ընտրելու իրավունք ունեցող անձինք:

3. Ո՞վ չի կարող ընտրվել համայնքի ղեկավար և համայնքի ավագանու անդամ

Սահմանադրական դատարանի անդամները, դատավորները և դատախազները, ոստիկանությունում, ազգային անվտանգությունում, դատական ակտերի հարկադիր կատարման, փրկարարական, հարկային, մաքսային մարմիններում, քրեակատարողական հիմնարկներում ծառայողները, զինծառայողները և ընտրական հանձնաժողովի անդամները:

4. Ո՞վ կարող է առաջադրել համայնքի ղեկավարի կամ ավագանու անդամի թեկնածություն

Կուսակցությունները կամ ընտրվելու իրավունք ունեցող քաղաքացիները՝ ինքնաառաջադրման կարգով:

5. Ավագանին քանի՞ անդամից է բաղկացած

Ավագանու անդամների թիվը կախված է տվյալ համայնքի ընտրողների թվից:

Համայնքի ընտրողների թիվը	Ավագանու անդամների թիվը
մինչև 1 000	5
1 000 – 2 000	7
2 000 – 4 000	9
4 000 – 10 000	11
10 000 – 70 000	15
70 000- ից ավելի	21

6. Երբ պետք է թեկնածուն գրանցվի

Գրանցման համար թեկնածուն անհրաժեշտ փաստաթղթերը պետք է ներկայացնի ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով քվեարկության օրվանից ոչ շուտ, քան 35 և ոչ ուշ, քան 30 օր առաջ՝ մինչև ժամը 18:00-ն:

7. Ինչպես գրանցվել որպես թեկնածու

Ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով պետք է ներկայացնել հետևյալ տվյալները՝

- թեկնածու առաջադրելու մասին կուսակցության որոշում, իսկ ինքնաառաջադրման դեպքում՝ դիմում,
- համայնքի անվանում,
- թեկնածուի ազգանուն, անուն, հայրանուն,
- ծննդյան ամսաթիվ,
- հաշվառման վայր,
- աշխատանքի վայր և պաշտոն (զբաղմունք),
- կուսակցական պատկանելություն,
- ընտրական գրավի գումարի վճարման անդորրագիր,
- տեղեկանք՝ վերջին 6 ամսում տվյալ համայնքում հաշվառված լինելու մասին,
- անձը հաստատող փաստաթղթի պատճեն:

8. Որքան է ընտրական գրավի չափը

Ընտրական գրավի չափը կախված է համայնքի ընտրողների թվից:

Ընտրող	Համայնքի ղեկավար	Ավագանի
մինչև 1 000	50 000 դրամ	10 000 դրամ
1 000 – 2 000	100 000 դրամ	15 000 դրամ
2 000 – 4 000	150 000 դրամ	20 000 դրամ
4 000 – 10 000	300 000 դրամ	30 000 դրամ
10 000 – 70 000	500 000 դրամ	70 000 դրամ
70 000- ից ավելի	1 000 000 դրամ	100 000 դրամ

9. Ո՞ր դեպքում է ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովը մերժում թեկնածուի գրանցումը

Գրանցումը կարող է մերժվել, եթե թեկնածուն չունի ընտրվելու իրավունք կամ եթե ներկայացված փաստաթղթերը թերի են կամ կեղծված:

10. Ի՞նչ անել, եթե ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովը մերժել է թեկնածուի գրանցումը

Որոշումը կարող է վիճարկվել ՀՀ վարչական դատարանում:

11. Ո՞ր թեկնածուն է համարվում ընտրված համայնքի ղեկավար

Մեկ թեկնածուով ընտրության դեպքում անձը համարվում է ընտրված, եթե ստացել է քվեարկության մասնակիցների կեսից ավելի կողմ քվեարկած քվեաթերթիկներ: Մեկից ավելի թեկնածուների դեպքում, ընտրված է համարվում այն թեկնածուն, ով ստացել է առավել մեծ թվով կողմ քվեարկած քվեաթերթիկներ: Եթե երկու և ավելի թեկնածու ստացել են հավասար թվով առավելագույն կողմ քվեարկված քվեաթերթիկներ, ապա նրանց միջև անցկացվում է վիճակահանություն:

12. Ո՞ր թեկնածուն է համարվում ընտրված ավագանու անդամ

Այն թեկնածուն, որին կողմ են քվեարկել առավել թվով ընտրողներ: Կողմ քվեարկված քվեաթերթիկների հավասարության դեպքում, նրանց միջև անցկացվում է վիճակահանություն:

13. Ի՞նչ է տեղի ունենում, եթե համայնքի ղեկավարը չի կատարում իր լիազորությունները

Համայնքի ավագանին՝ իր որոշմամբ կամ մարզպետը նախաձեռնում են համայնքի ղեկավարի պաշտոնանկությունը՝ դիմելով ՀՀ կառավարություն, բայց ոչ շուտ, քան համայնքի ղեկավարի լիազորությունները ստանձնելուց մեկ տարի հետո:

14. Ով է ընդունում համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու վերջնական որոշումը

ՀՀ կառավարությունը՝ Սահմանադրական դատարանի եզրակացության հիման վրա:

15. Ինչ է տեղի ունենում, եթե համայնքի ավագանու անդամը չի կատարում իր լիազորությունները

Նրա լիազորությունները վաղաժամկետ դադարեցվում են ավագանու որոշմամբ:

16. Երբ են անցկացվում հաշորդ ընտրությունները

Յերթական ընտրություններ կարող են անցկացվել 4 տարին մեկ անգամ:

17. Երբ է անցկացվում համայնքի ղեկավարի արտահերթ ընտրություն

Համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու կամ նրա լիազորությունները վաղաժամկետ դադարեցնելու մասին ՀՀ կառավարության ընդունած որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ քառասնորյա ժամկետի վերջին կիրակի օրն անցկացվում է համայնքի ղեկավարի արտահերթ ընտրություն:

18. Երբ է անցկացվում համայնքի ավագանու արտահերթ ընտրություն

Համայնքի ավագանու անդամների ընդհանուր թիվը կիսով չափ նվազելու դեպքում ՀՀ կառավարությունն ընդունում է որոշում արտահերթ ընտրություն նշանակելու մասին, որն անցկացվում է որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ քառասնորյա ժամկետի վերջին կիրակի օրը:

1. ԻՆչ Է տեղական հանրաքվեն

Տեղական հանրաքվեն համայնքի բնակիչների համայնքային նշանակության կարևոր հարցերով քվեարկությունն է:

2. Ո՞վ կարող է մասնակցել տեղական հանրաքվեին

Տեղական հանրաքվեին կարող է մասնակցել համայնքում առնվազն մեկ տարվա հաշվառում ունեցող և փաստացի բնակվող 18 տարին լրացած յուրաքանչյուր ոք:

3. Ո՞վ չի կարող մասնակցել տեղական հանրաքվեի

Տեղական հանրաքվեին չեն կարող մասնակցել դատարանի վճռով անգործունակ ճանաչված, դատարանի վճռով ազատազրկման դատապարտված և պատիժը կրող անձինք:

4. ԻՆչ հարցեր կարող են դրվել տեղական հանրաքվեի

Հանրաքվեի կարող են դրվել համայնքային նշանակություն ունեցող և համայնքի ղեկավարի կամ ավագանու լիազորությունների շրջանակում գտնվող հարցերը:

5. ԻՆչ հարցեր չեն կարող դրվել տեղական հանրաքվեի

Տեղական հանրաքվեի չեն կարող դրվել այն հարցերը, որոնք համարվում են համայնքի ղեկավարի կամ ավագանու **բացառիկ** լիազորությունները, ինչպես նաև այն հարցերը, որոնք վերաբերում են՝

- մարդու և քաղաքացու իրավունքներին, ազատություններին ու պարտականություններին, ինչպես նաև դրանց իրականացումն ապահովող սահմանադրական երաշխիքների վերացմանը կամ սահմանափակմանը,
- պետական մարմինների կողմից տեղական ինքնակառավարման մարմիններին,
- պատվիրակված լիազորություններին,
- համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ձևավորմանը,
- համայնքի բյուջեի ընդունմանը կամ փոփոխմանը, ինչպես նաև համայնքի ֆինանսական պարտավորությունների կատարմանը կամ փոփոխմանը,
- համայնքի սեփականության օտարմանը,
- բնակչության առողջությունն ու անվտանգությունն ապահովող արտակարգ և շտապ միջոցառումներ ձեռնարկելուն,

- պատմության, մշակույթի, բնության հուշարձաններին և արգելանոցներին փաստ հասցնելուն:

6. Ինչպե՞ս պետք է ձևակերպել հանրաքվեի հարցը

Հարցը պետք է ձևակերպել այնպես, որ հնարավոր լինի դրան տալ միանշանակ պատասխան՝ «կողմ եմ» կամ «դեմ եմ»:

7. Ո՞վ իրավունք ունի նախաձեռնել տեղական հանրաքվե

Տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող առնվազն 5 քաղաքացի կարող է դառնալ տեղական հանրաքվեի նախաձեռնող խումբ:

8. Ինչպե՞ս է սկսվում հանրաքվեի նախաձեռնումը

Նախաձեռնող խումբը դիմում է ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով՝ գրանցվելու նպատակով: 15- օրյա ժամկետում ընտրատարածքային հանձնաժողովը որոշում է նախաձեռնող խումբը գրանցելու կամ նախաձեռնող խմբի գրանցումը մերժելու մասին:

9. Ո՞ր դեպքերում է հանրաքվեի ընտրատարածքային հանձնա- ժողովը մերժում նախաձեռնող խմբի գրանցումը

Նախաձեռնող խմբի գրանցումը կարող է մերժվել, եթե դիմումը և դրան կից փաստաթղթերն օրինական չեն կամ հարցը չի կարող դրվել հանրաքվեի:

10. Ի՞նչ անել, եթե ընտրատարածքային ընտրական հանձնա- ժողովը մերժել է խմբի գրանցումը

Որոշումը կարող է բողոքարկվել ՀՀ վարչական դատարանում:

11. Ի՞նչ է տեղի ունենում նախաձեռնող խմբի գրանցումից հետո

Նախաձեռնող խումբը ստանում է տեղական հանրաքվեի դնելու համար առաջարկվող որոշման նախագծի գրանցման վկայականը և հանրաքվեի անցկացման նախաձեռնությունը պաշտպանելու համար ստորագրահավաքի պաշտոնաթերթիկներ:

12. Ի՞նչ է ստորագրահավաքի պաշտոնաթերթիկը

Պաշտոնաթերթիկը համարակալված գրքույկ է, որտեղ պետք է հավաքվեն հանրաքվե անցկացնելու նախաձեռնության պաշտպանության նպատակով այդ հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող անձանց ստորագրությունները:

13. Երբ սկսել ստորագրություններ հավաքելը

Ստորագրություններ հավաքելու գործընթացը սկսվում է պաշտոնաթերթիկը ստանալուց հետո՝ 30 օրվա ընթացքում:

14. Ո՞րտեղ հավաքել ստորագրություններ

Ստորագրություններ կարող են հավաքվել միայն տվյալ համայնքի տարածքում:

15. Որքան ստորագրություն է անհրաժեշտ

Ստորագրությունների նվազագույն քանակը չպետք է պակաս լինի տվյալ տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող անձանց ընդհանուր թվի 5 տոկոսից:

16. Ի՞նչ սահմանափակումներ կան ստորագրություններ հավաքելիս

Արգելվում է ստորագրություններ հավաքելիս հանրաքվեի մասնակիցներին դրամ, արժեթղթեր, սննդամթերք, ապրանքներ տալ (խոստանալ) կամ անհատույց ծառայություններ մատուցել (խոստանալ): Արգելվում է պաշտոնաթերթիկում ստորագրություններ հավաքել աշխատավարձի, թոշակի և նպաստի վճարման ընթացքում և վայրում:

17. Կարելի՞ է արդյոք այլ անձանց փոխարեն ստորագրել

Արգելվում է պաշտոնաթերթիկում ստորագրել այլ անձանց փոխարեն:

18. Ո՞ր ստորագրություններն են համարվում անվավեր

Անվավեր են համարվում՝

- տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք չունեցող անձանց ստորագրությունները,
- անձի վերաբերյալ իրականությանը չհամապատասխանող տվյալներով ստորագրությունները,
- օրենքով պահանջվող տվյալների բացակայությամբ ստորագրությունները,
- տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող անձի կամ պաշտոնաթերթիկը վավերացնող անձի ստորագրության ամսաթվի փոփոխություններով ստորագրությունը,
- մատիտով կատարված ստորագրությունները,
- ուժը կորցրած համարվող ստորագրությունները,
- ոչ անձամբ կատարված ստորագրությունները,
- միևնույն անձին պատկանող 1-ից ավելի ստորագրությունները:

19. ԻՆչ Է լինում, եթե բավարար չափով ստորագրություն չի հավաքվում

Ընտրատարածքային հանձնաժողովն ընդունում է տեղական հանրաքվեի անցկացումը մերժելու մասին որոշում:

20. Ո՞վ է ընդունում տեղական հանրաքվե նշանակելու վերջնական որոշումը

Տեղական հանրաքվե նշանակելու մասին որոշումն ընդունում է տվյալ համայնքի ավագանին, իսկ եթե ավագանին կազմավորված չէ, ապա՝ մարզպետը:

21. Ո՞ր դեպքում է տեղական հանրաքվեի հարցը համարվում ընդունված

Եթե կողմ է քվեարկել քվեարկության մասնակիցների կեսից ավելին, բայց ոչ պակաս, քան ցուցակներում ընդգրկված քաղաքացիների մեկ երրորդը: Հակառակ դեպքում, հանրաքվեի դրված հարցը կամ որոշման նախագիծը համարվում է չընդունված:

1. Որտե՞ղ ծանոթանալ ընտրողների ցուցակին

Քվեարկության օրվանից 40 օր առաջ ընտրողների ցուցակը փակցվում է ընտրատեղամասում:

2. Ի՞նչ անել, եթե պարզվել է, որ ընտրողը ընդգրկված չէ ընտրողների ցուցակում

Քվեարկության օրվանից 4 օր առաջ, իսկ այլ անճշտությունների դեպքում՝ 5 օր առաջ, դիմել ՀՀ ոստիկանության անձնագրային բաժին:

3. Ի՞նչպես են լուծվում ընտրողների ցուցակների անճշտությունների հետ կապված վեճերը

Անճշտությունները կարող են բողոքարկվել ՀՀ վարչական դատարանում:

4. Ե՞րբ և որտե՞ղ է անցկացվում քվեարկությունը

Քվեարկությունն անցկացվում է միայն ՀՀ տարածքում կազմավորված տեղամասային կենտրոններում՝ ժամը 8:00-ից մինչև 20:00-ն: Ժամը 20:00-ին քվեարկության սենյակում գտնվող, բայց դեռևս չքվեարկած ընտրողները/քվեարկության մասնակիցները իրավունք ունեն քվեարկելու:

5. Ի՞նչպե՞ս պետք է կահավորված լինի քվեարկության սենյակը

Քվեարկության սենյակում յուրաքանչյուր 750 ընտրողի հաշվարկով պետք է լինի առնվազն մեկ խցիկ, որում պետք է առկա լինի գրիչ և բավարար լուսավորություն: Քվեարկության խցիկները տեղադրվում են միմյանցից առնվազն 1 մետր հեռավորությամբ՝ այնպիսի դիրքով, որ քվեարկելիս ընտրողը դեմքով ուղղված լինի հանձնաժողովին, իսկ թիկունքով՝ դեպի պատը: Քվեարկության սենյակը պետք է լինի ընդարձակ և հնարավորություն ընձեռի քվեարկության ընթացքում հանձնաժողովի անդամներին և դիտորդներին իրենց տեսադաշտում պահելու քվեատուփը, քվեարկության խցիկները, քվեարկության խցիկներից մինչև քվեատուփն ընկած հատվածը:

6. Ի՞նչ փաստաթղթով ներկայանալ քվեարկության

Քվեարկությունը կարող է կատարվել անձնագրով կամ ՀՀ ոստիկանության կողմից տրված անձնագրին ժամանակավոր փոխարինող փաստաթղթով:

7. ԻՆչ անել, եթե օգնության կարիք ունեք

Քվեաթերթիկն ինքնուրույն լրացնելու հնարավորություն չունեցող ընտրողն իրավունք ունի հանձնաժողովի նախագահին տեղեկացնելուց հետո քվեարկության խցիկ հրավիրել այլ անձի, որը չպետք է լինի ընտրական հանձնաժողովի անդամ և վստահված անձ: Տեղական հանրաքվեի քվեարկության ժամանակ օգնող չի կարող լինել նաև ՉԼՄ ներկայացուցիչը և դիտորդը:

8. Քանի՞ քվեաթերթիկ և ծրար է ստանում ընտրողը

Քվեարկության ժամանակ յուրաքանչյուր ընտրող ստանում է քվեարկության մեկ քվեաթերթիկ (քվեաթերթիկներ՝ միաժամանակ մի քանի քվեարկություն անցկացվելու դեպքում) և մեկ քվեարկության ծրար (ծրարներ՝ միաժամանակ մի քանի քվեարկություն անցկացվելու դեպքում):

9. Ինչպե՞ս քվեարկել

Թեկնածուին կողմ քվեարկելու դեպքում՝ ընտրողը **V** նշում է կատարում նրա անվան դիմացի բառանկյունում: Մեկ թեկնածուի դեպքում՝ ընտրողը նշում է կատարում «կողմ եմ» կամ «դեմ եմ» բառերի դիմաց: Տեղական հանրաքվեի դեպքում կողմ լինելու դեպքում՝ քվեաթերթիկում **V** նշում է կատարում «կողմ եմ» բառի դիմաց, դեմ լինելու դեպքում՝ «դեմ եմ» բառի դիմաց:

10. ԻՆչ անել քվեաթերթիկում սխալ նշում կատարելու դեպքում

Դիմել հանձնաժողովի նախագահին՝ նոր քվեաթերթիկ ստանալու համար: Հանձնաժողովի նախագահը պետք է սխալ լրացված քվեաթերթիկն ամրացնի քվեաթերթիկի ցանկացած մեկ ելունդ և կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով անհապաղ մարի:

11. ԻՆչ անել քվեարկելուց հետո

Քվեաթերթիկում **V** նշումը կատարելուց հետո՝ ընտրողը քվեարկության խցիկում քվեաթերթիկը ծալում է, տեղավորում քվեարկության ծրարի մեջ և մոտենում քվեատուփին: Միաժամանակ մի քանի քվեարկություն անցկացվելու դեպքում՝ ընտրողը յուրաքանչյուր քվեաթերթիկ տեղավորում է համապատասխան ծրարում:

12. Ո՞ր քվեաթերթիկն է համարվում անվավեր

Անվավեր են համարվում թեկնածուների անունների, «կողմ եմ» և «դեմ եմ» բառերի դիմաց միաժամանակ նշումներ պարունակող, առանց որևէ նշումի, ավելորդ նշումներով կամ գրառումներով քվեաթերթիկները:

13. Ի՞նչպես պետք է պահպանվի տեղամասային կենտրոնի և հարակից տարածքի կարգուկանոնը

Քվեարկության սեյակում միաժամանակ չի կարող գտնվել 15-ից ավելի քվեարկող: Տեղամասային կենտրոնին հարող տարածքում մինչև 50 մետր շառավղով չեն կարող լինել մարդկանց խմբերի և մեքենաների կուտակումներ:

14. Ի՞նչպես կարել է տեղեկանալ քվեարկության արդյունքների մասին

Քվեարկության արդյունքների մասին արձանագրության մեկ օրինակը փակցվում է ընտրական տեղամասում՝ բոլորի համար տեսանելի տեղում:

15. Ի՞նչ անել ընտրախախտումների դեպքում

- քվեարկության կարգի խախտման դեպքում հանձնաժողովի անդամը կամ վստահված անձը իրավունք ունի պահանջել, որ դրա վերաբերյալ իր դիտարկումն արձանագրվի տեղամասի գրանցամատյանում,
- այս գրքուկի 6-րդ բաժնում նկարագրված վարչական կամ քրեական պատասխանատվություն առաջացնող ընտրախախտումներ նկատելու դեպքում յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի դիմել համապատասխան ընտրական հանձնաժողովին կամ իրավապահ մարմիններին:

16. Ո՞ր դեպքում է համայնքի ղեկավարի և ավագանու ընտրությունը համարվում անվավեր

Եթե քվեարկության ընթացքում տեղի են ունեցել այնպիսի խախտումներ, որոնք կարող էին ազդել ընտրությունների արդյունքների վրա, ապա ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովը որոշում է ընդունում առանձին ընտրական տեղամասերում վերաքվեարկություն անցկացնելու մասին, եթե այդ միջոցով հնարավոր է շտկել այդ խախտումները: Եթե այդ միջոցով հնարավոր չէ շտկել այդ խախտումները, ապա ընտրություններն անվավեր են ճանաչվում, և նշանակվում է վերաքվեարկություն:

17. Ո՞ր դեպքում է տեղական հանրաքվեի ընտրությունը համարվում անվավեր

Եթե անճշտությունների չափը կամ տեղական հանրաքվեի կազմակերպման և անցկացման ընթացքում տեղի ունեցած խախտումներն ազդում են կամ կարող էին ազդել տեղական հանրաքվեի արդյունքների վրա:

1. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրության ժամանակ ղվ կարող է բողոքարկել ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները և անգործությունը

Բողոքարկել կարող է՝

- յուրաքանչյուր ոք, եթե կարծում է, որ խախտվել կամ կարող է խախտվել իր սուբյեկտիվ ընտրական իրավունքը,
- վստահված անձը, եթե կարծում է, որ խախտվել են վստահված անձի կամ իր վստահորդի իրավունքները,
- դիտորդը, եթե կարծում է, որ խախտվել են դիտորդի իրավունքները,
- հանձնաժողովի անդամը, եթե կարծում է, որ հանձնաժողովը խախտել է իր կամ այլ անձանց որևէ իրավունք:

2. Տեղական հանրաքվեի ժամանակ ղվ կարող է բողոքարկել հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները և անգործությունը

Բողոքարկել կարող է՝

- քվեարկության մասնակիցը,
- դիտորդը,
- զանգվածային լրատվության ներկայացուցիչը:

3. Ո՛ւմ և է՛րբ բողոքարկել ընտրական հանձնաժողովների և տեղական հանրաքվեի հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները կամ անգործությունը

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ՝

- տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի՝ քվեարկության օրվա որոշումների, գործողությունների կամ անգործության դեմ բողոքները կարող են ներկայացվել ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով քվեարկության օրը կամ քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12:00-ից մինչև 18:00-ն,
- ընտրատեղամասի քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմումը կարող է ներկայացվել ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով միայն քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12:00-ից մինչև 18:00-ն,
- ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովի որոշումների,

գործողությունների կամ անգործության (բացառությամբ ընտրությունների արդյունքների վերաբերյալ որոշումների) դեմ բողոքները կարող են ներկայացվել կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով՝ 3 օրվա ընթացքում,

- կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշումները, գործողությունները կամ անգործությունը կարող են բողոքարկվել վարչական դատարան՝ 3 օրվա ընթացքում,
- ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովի՝ ընտրությունների արդյունքների վերաբերյալ որոշումները կարող են բողոքարկվել վարչական դատարան՝ 3 օրվա ընթացքում:

Տեղական հանրաքվեի ժամանակ՝

- տեղական հանրաքվեի հանձնաժողովի որոշումների, գործողությունների և անգործության դեմ բողոքը կարող է ներկայացվել ընտրատարածքային հանձնաժողով կա դատարան՝ որոշումն ընդունելուց, գործողությունը կատարելուց կամ անգործության հետևանքով օրենսդրության խախտումը հայտնի դառնալուց հետո՝ 2-օրյա ժամկետում,
- տեղական հանրաքվեի քվեարկության արդյունքների ամփոփման վերաբերյալ տեղական հանրաքվեի հանձնաժողովների որոշումները կարող են բողոքարկվել մինչև քվեարկության հաջորդ օրվա ժամը 18:00-ն,
- տեղական հանրաքվեի արդյունքների հետ կապված վեճերով կարելի է դիմել ընդհանուր իրավասության դատարան՝ հանրաքվեի արդյունքների պաշտոնական հրապարակման պահից 7-օրյա ժամկետում: Դատարանի ընդունած վճիռը բողոքարկման ենթակա չէ և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

4. Ինչպես կազմել բողոքները

Դիմումը (բողոքը) պետք է ստորագրված լինի դիմողի կողմից և ներառի՝

- դիմողի անունը, ազգանունը,
- փոստային հասցեն,
- դիմումի տրման ամսաթիվը,
- դիմումի պահանջը և հիմնավորումները, ամփայության դեպքում՝ ապացույցները:

Դիմումը կարող է ներառել նաև դիմումատուի էլեկտրոնային կապի որևէ միջոցի տվյալներ (հեռախոսահամար, էլեկտրոնային հասցե և այլն): Դիմումատուի վերաբերյալ տվյալներ չներառող կամ կեղծ տվյալներ ներառող դիմումները չեն քննարկվում:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԵՎ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԽԱԽՏԱՆ ՀԱՄԱՐ¹

Խախտման տեսակ	Պատասխանատվություն		
	Քրեական		Վարչական
	Տուգանք՝ ՀՀ դրամ	Ազատազրկում	Տուգանք՝ ՀՀ դրամ
Ընտրական իրավունքի ազատ իրականացման խոչընդոտում	500 000 – 700 000	0.5 - 1 տարի	
Ընտրողներին ապակողմնորոշելու նպատակով թեկնածուի և/կամ կուսակցության մասին զրպարտչական տեղեկությունների տարածում	600 000 – 800 000	2 - 5 տարի	
Կեղծ փաստաթղթով կամ որևէ այլ եղանակով մեկից ավելի անգամ կամ այլ անձի փոխարեն քվեարկում	500 000 -700 000	2 - 3 տարի	
Քվեարկության արդյունքը բացահայտելու նպատակով քվեաթերթիկի ստուգում, քվեարկության խցիկ մուտք գործում կամ քվեարկության գաղտնիության այլ կերպ խախտում	500 000 -700 000	2 - 3 տարի	
Կեղծ ընտրական քվեաթերթիկների կամ քվեարկության ծրարների պատրաստում կամ ակնհայտ կեղծ քվեաթերթիկների կամ քվեարկության ծրարների հանձնում կամ այլ եղանակով իրացում		3 - 7 տարի՝ գույքի բռնագրավմամբ կամ առանց դրա	
Թեկնածուներից որևէ մեկի օգտին կողմ կամ դեմ քվեարկելու, ընտրություններին մասնակցելու կամ չմասնակցելու պայմանով թեկնածուներից անձամբ կամ միջնորդի միջոցով կաշառքի ստացում	500 000 -700 000	1 - 3 տարի	

1 Պատասխանատվության նշված միջոցները կիրառվում են նաև հանրաքվեի մասին օրենսդրության խախտման դեպքերում:

<p>Ընտրողին թեկնածուներից որևէ մեկի օգտին կողմ կամ դեմ քվեարկելու, ընտրություններին մասնակցելու կամ չմասնակցելու հարկադրում՝ գույքին փաստապատճառներով սպառնալիքով, անձամբ կամ միջնորդի միջոցով կաշառք տալով, բռնությամբ կամ բռնություն գործադրելու սպառնալիքով</p>	<p>2 000 000 - 2 500 000</p>	<p>3 - 5 տարի</p>	
<p>Քվեարկության օրը զենք կրելու իրավունք ունեցող անձի կողմից զենքով ցուցադրաբար տեղամասային կենտրոն առանց ծառայողական անհրաժեշտության մուտք գործում</p>		<p>1-3 տարի</p>	
<p>Քվեարկության օրը կամ դրան նախորդող օրը նախընտրական քարոզչության կատարում</p>			<p>300 000 -500 000</p>
<p>Քվեարկության օրը կամ դրան նախորդող օրը տեղամասային կենտրոնի շենքի ներսում, մուտքի մոտ կամ շենքի շուրջը բանավոր կամ գրավոր ձևով նախընտրական քարոզչության կատարում</p>			<p>400 000- 600 000</p>
<p>Բարեգործության հետ միաժամանակ նախընտրական քարոզչություն իրականացնելու համար</p>			<p>2 000 000 – 2 500 000</p>
<p>Նախընտրական քարոզչության իրականացման համար թեկնածուների կողմից անձամբ կամ նրանց անունից բարեգործության անվան տակ ընտրողներին անհատույց կամ արտոնյալ պայմաններով դրամի, սննդամթերքի, արժեթղթերի, ապրանքների տրամադրում կամ խոստում</p>			<p>1 000 000- 2 000 000</p>
<p>Նախընտրական քարոզչության իրականացման համար քարոզչական պաստառներ փակցնելու համար առանձնացված տեղերում փակցված քարոզչական պաստառների դիտավորյալ պատռում</p>			<p>50 000- 100 000</p>

ՉԱՍԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԵՎ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Չամայնքի ավագանու իրավասությունները

Չամայնքի ավագանին՝

- ✓ ընդունում է իր գործունեության կանոնակարգը,
- ✓ հաստատում է համայնքի զարգացման ծրագիրը,
- ✓ հաստատում է համայնքի բյուջեն, դրանում առաջարկվող փոփոխությունները և բյուջեի կատարման տարեկան հաշվետվությունը,
- ✓ վերահսկում է համայնքի բյուջեի կատարումը և համայնքի ստացած վարկերի ու այլ ներգրավված ֆինանսական միջոցների օգտագործումը,
- ✓ որոշում է կամավոր լիազորությունների իրականացման կարգը և անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները,
- ✓ նախաձեռնում և նշանակում է տեղական հանրաքվե,
- ✓ վերահսկում է համայնքի ղեկավարի լիազորությունների իրականացումը,
- ✓ դատական կարգով վիճարկում է համայնքի ղեկավարի՝ օրենքին և իրավական այլ ակտերին հակասող որոշումները,
- ✓ որոշում է համայնքի ղեկավարի վարձատրության չափը,
- ✓ որոշում է առաջարկություն ներկայացնել մարզպետին՝ համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է ձևավորել միջհամայնքային միավորումներ և առաջարկություն է ներկայացնում պետական լիազորված մարմին՝ այլ համայնքների հետ միավորվելով նոր համայնք ստեղծելու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է կայացնում միջհամայնքային միավորումում իր ներկայացուցիչը նշանակելու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է կայացնում պետական մարմիններից և պաշտոնատար անձանցից համայնքի խնդիրներին վերաբերող և օրենքով սահմանված զաղտնի տեղեկություններ չպարունակող փաստաթղթեր ստանալու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է վաղաժամկետ դադարեցնել ավագանու անդամի լիազորությունները,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքային բյուջետային հիմնարկների, համայնքի մասնակցությամբ առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպությունների ստեղծման, վերակազմակերպման կամ լուծարման մասին,
- ✓ համաձայնություն է տալիս համայնքի ղեկավարի

ներկայացրած՝ բյուջետային հիմնարկների և ոչ առևտրային կազմակերպությունների ղեկավարների թեկնածուներին,

- ✓ հաստատում է համայնքի մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների խորհուրդների և վերստուգիչ մարմինների կազմերը,
- ✓ սահմանում է տեղական հարկերի, տուրքերի և վճարների տեսակներն ու դրույթաչափերը,
- ✓ սահմանում է համայնքի կողմից մատուցվող ծառայությունների դիմաց գանձվող վճարների դրույթաչափերը,
- ✓ սահմանում է աղբահանության իրականացման կարգը, այդ թվում՝ աղբահանության իրականացման նվազագույն ժամանակացույցը, աղբամանների կամ կոնտեյներների տեղադրման վայրերը, դրանց տեսակները և քանակը, աղբի հավաքման և փոխադրման թույլտվությունների համար վճարների դրույթաչափերը, աղբահանության վճար սահմանելու համար կիրառվող մեթոդները և աղբահանության վճարի դրույթաչափերը, աղբահանության վճար վճարողների հաշվառման կարգը,
- ✓ համայնքի ղեկավարի առաջարկությամբ որոշում է կայացնում համայնքի սեփականություն հանդիսացող գույքն օգտագործման տրամադրելու կամ օտարելու մասին,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքային նշանակության փողոցների, պողոտաների, հրապարակների, զբոսայգիների, համայնքային ենթակառուցվածքային կրթական, մշակութային և այլ հիմնարկների ու կազմակերպությունների անվանման և վերանվանման վերաբերյալ,
- ✓ վավերացնում է ՀՀ և այլ պետությունների համայնքների հետ համագործակցելու մասին պայմանագրերը. որոշում է կայացնում համայնքների հիմնադրած միություններին անդամակցելու և դրանց անդամության վճարները մուծելու մասին,
- ✓ որոշում է կայացնում վարկերի և օրենքով սահմանված կարգով այլ միջոցների ներգրավման վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է կայացնում գյուղական և քաղաքային համայնքների ավագանիների կողմից՝ ՀՀ և օտարերկրյա քաղաքացիներին համայնքի պատվավոր քաղաքացու կոչում շնորհելու կամ պատվավոր կոչումից զրկելու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքի զինանշանի վերաբերյալ,
- ✓ համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ որոշում է ընդունում աշխատակազմի և բյուջետային հիմնարկների կանոնադրությունները, աշխատակիցների քանակը, հաստիքացուցակը և պաշտոնային դրույթաչափերը հաստատելու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքային ծառայության պաշտոնների թվաքանակը և (կամ) հաստիքացուցակը հաստատելու, փոփոխելու

և (կամ) լրացնելու հարցում անվանացանկում համապատասխան փոփոխություններ և (կամ) լրացումներ կատարելու վերաբերյալ,

- ✓ որոշում է ընդունում համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերը, դրանց փոփոխությունները, ինչպես նաև նախագծման առաջադրանքները հաստատելու մասին,
- ✓ հաստատում է համայնքի քաղաքաշինական կանոնադրությունը, ինչպես նաև համայնքի կողմից պատվիրվող քաղաքաշինական փաստաթղթերը,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքի հողերի օգտագործման սխեմաները հաստատելու մասին,
- ✓ հաստատում է համայնքի սեփականության ամենամյա գույքագրման փաստաթղթերը,
- ✓ պետական լիազորված մարմին առաջարկություն է ներկայացնում կամ համաձայնություն է տալիս համայնքի անվանափոխության վերաբերյալ,
- ✓ տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրական իրավունքները խախտող պետական մարմինների նորմատիվ ակտերի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցերով դիմում է ՀՀ սահմանադրական դատարան, քննարկում է ՀՀ վերահսկիչ պալատի իրականացրած վերահսկողության և այլ իրավասու պետական մարմինների իրականացրած ստուգումների արդյունքները և իր իրավասության շրջանակում դրանց վերաբերյալ ընդունում է որոշում,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության կարգը հաստատելու վերաբերյալ,
- ✓ որոշում է կայացնում համայնքի ղեկավարին կից, համայնքի տարածքում հասարակական կարգով գործող խորհրդակցական մարմինների քանակի, անվանումների ու ձևավորման կարգը հաստատելու վերաբերյալ:

Համայնքի ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները

Ավագանու անդամն իրավունք ունի՝

- ✓ առաջարկություններ ներկայացնել ավագանու նիստերի օրակարգի և քննարկվող հարցերի վերաբերյալ,
- ✓ նախապատրաստել և ավագանու քննարկմանը ներկայացնել հարցեր, որոշումների և ուղերձների նախագծեր,
- ✓ համայնքի ղեկավարից պահանջել և ստանալ նրա գործունեության վերաբերյալ պաշտոնական տեղեկանքներ,
- ✓ կատարել համայնքի բնակիչների ընդունելություն, կազմակերպել հանրային հանդիպումներ ու քննարկումներ,

- ✓ համայնքի ավագանու և համայնքի ղեկավարի որոշումները կամ գործողությունները բողոքարկել դատարան, եթե խախտվել են նրա՝ որպես ավագանու անդամի իրավունքները,
- ✓ ստանալ դրամական փոխհատուցում՝ սույն օրենքով սահմանված կարգով իր պարտականություններն իրականացնելու հետևանքով կատարած ծախսերի դիմաց:

Ավագանու անդամը պարտավոր է՝

- ✓ մասնակցել ավագանու նիստերին,
- ✓ պարբերաբար հանդիպել համայնքի ընակչության հետ, համայնքի ընտրողներին տեղեկացնել համայնքի ավագանու աշխատանքների մասին,
- ✓ մասնակցել ավագանու կողմից անցկացվող քաղաքացիների ընդունելություններին,
- ✓ ավագանու կանոնակարգով սահմանված կարգով անդամակցել ավագանու որևէ մշտական հանձնաժողովի, մասնակցել դրա նիստերին,
- ✓ օժանդակել համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցությամբ,
- ✓ չմասնակցել ավագանու այն որոշման քվեարկությանը, որն առնչվում է իր, իր ընտանիքի անդամների և մերձավոր բարեկամների (ծնող, քույր, եղբայր, երեխա) շահերին,
- ✓ անհամատեղելի պաշտոններում ընտրվելու կամ նշանակվելու դեպքում անհապաղ գրավոր տեղյակ պահել ավագանուն կամ համայնքի ղեկավարին,
- ✓ ստորագրել իր մասնակցությամբ ընդունված փաստաթղթերը:

Համայնքի ղեկավարի իրավասությունները

Պարտադիր լիազորություններ

Համայնքի ղեկավարը՝

- ✓ իրավիրում և վարում է ավագանու նիստերը,
- ✓ անհատական ակտեր ընդունելուց հետո երկօրյա ժամկետում այն ուղարկում է համայնքի ավագանու անդամներին և փակցնում համայնքի ավագանու նստավայրում՝ բոլորի համար տեսանելի տեղում,
- ✓ ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում համայնքի զարգացման քառամյա ծրագիրը,
- ✓ հաստատում է աշխատակազմի գործավարության կարգը,
- ✓ ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում աշխատակազմի և բյուջետային հիմնարկների կանոնադրությունների,

կառուցվածքների վերաբերյալ որոշման նախագծերը և դրանցում առաջարկվող փոփոխությունները,

- ✓ ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում աշխատակազմի և բյուջետային հիմնարկների աշխատակիցների թվաքանակի, հաստիքացուցակի և պաշտոնային դրույթաչափերի վերաբերյալ որոշման նախագծերն ու դրանցում առաջարկվող փոփոխությունները,
- ✓ ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում համայնքային ենթակայության բյուջետային հիմնարկների և ոչ առևտրային կազմակերպությունների ստեղծման, վերակազմակերպման կամ լուծարման մասին որոշման նախագիծը,
- ✓ ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում համայնքային ենթակայության առևտրային կազմակերպությունների խորհուրդների և վերստուգիչ մարմինների կազմերի վերաբերյալ որոշման նախագծերը,
- ✓ Նշանակում և ազատում է համայնքի ղեկավարի տեղակալին, աշխատակազմի քարտուղարին, կառուցվածքային և առանձնացված ստորաբաժանումների ղեկավարներին,
- ✓ համայնքի ավագանու որոշմամբ նշանակում և ազատում է համայնքի բյուջետային հիմնարկների ղեկավարներին. ավագանու կողմից երկու անգամ համաձայնություն չտալու դեպքում համայնքի ղեկավարը նշանակում է կատարում առանց համաձայնեցնելու ավագանու հետ,
- ✓ ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում տեղական հանրաքվե նշանակելու մասին որոշման նախագիծը,
- ✓ առաջարկություն է ներկայացնում համայնքի ավագանուն՝ համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության կարգը հաստատելու վերաբերյալ,
- ✓ առաջարկություն է ներկայացնում համայնքի ավագանուն՝ համայնքի ղեկավարին կից, համայնքի տարածքում հասարակական կարգով գործող խորհրդակցական մարմինների քանակը, անվանումներն ու ձևավորման կարգը հաստատելու վերաբերյալ,
- ✓ կնքում է ՀՀ կամ այլ պետությունների համայնքների հետ համագործակցության մասին պայմանագրերը, դրանք ներկայացնում է համայնքի ավագանու վավերացմանը: Միջհամայնքային միավորում ստեղծելու, ինչպես նաև համայնքների հիմնադրած միություններին անդամակցելու և դրանց անդամավճարները մուծելու մասին որոշման նախագծերը ներկայացնում է ավագանու հաստատմանը,
- ✓ համայնքի ավագանու որոշմամբ և սահմանած պայմաններով օտարում կամ օգտագործման է տրամադրում համայնքի

- սեփականություն համարվող գույքը,

 - ☑ առաջարկություն է ներկայացնում համայնքի ավագանուն համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային և հողաշինարարական փաստաթղթերը և (կամ) դրանց փոփոխությունները, ինչպես նաև նախագծման առաջադրանքները հաստատելու մասին որոշում ընդունելու վերաբերյալ,
 - ☑ առաջարկություն է ներկայացնում համայնքի ավագանուն՝ համայնքի սեփականություն համարվող գույքն օտարելու մասին,
 - ☑ կազմում և համայնքի ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում համայնքում ճանապարհային երթևեկության կազմակերպման սխեման համայնքային ենթակայության ճանապարհների մասով և կայացնում որոշում այդ սխեմային համապատասխան անվտանգ երթևեկության կազմակերպման համար անհրաժեշտ ճանապարհային երթևեկության կազմակերպման կահավորանքի ու այլ տեխնիկական միջոցների տեղադրման վերաբերյալ,
 - ☑ համայնքի ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում առաջարկ՝ ՀՀ և օտարերկրյա քաղաքացիներին համայնքի պատվավոր քաղաքացու կոչում շնորհելու վերաբերյալ,
 - ☑ համայնքի ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում համայնքի անվանման և վերանվանման ենթակա փողոցները, պողոտաները, հրապարակները, զբոսայգիները, համայնքային ենթակայության կրթական, մշակութային և այլ հիմնարկներն ու կազմակերպությունները և ներկայացնում է գրանցման (բացառությամբ պատմամշակութային ու բնապատմական հուշարձանների),
 - ☑ սահմանում է շենքերի և շինությունների համարակալումը,
 - ☑ տալիս է համայնքի անվանումը ֆիրմային անվանման մեջ օգտագործելու թույլտվություն,
 - ☑ իր իրավասության շրջանակում ընդունում է որոշումներ, կազմում է արձանագրություններ և արձակում կարգադրություններ:

Պատվիրակված լիազորություններ

Համայնքի ղեկավարը՝

- ☑ ինքնուրույն և սեփական պատասխանատվությամբ կազմակերպում և ղեկավարում է պետության պատվիրակած լիազորությունների իրականացումը,
- ☑ վարում է համայնքի քաղաքաշինական, բնապահպանական, գյուղատնտեսական և այլ կադաստրներ:

Համայնքի ղեկավարի իրավասություններն՝ ըստ բնագավառների

Քաղաքացիների և տնտեսավարող սուբյեկտների իրավունքների պաշտպանություն		Կամավոր
Պարտադիր	Պատվիրակված	
<ul style="list-style-type: none"> ❑ վիճցներ Ե ձեռնարկում պաշտպանելու համայնքի բնակիչների ու տնտեսավարող սուբյեկտների իրավունքները և օրինական շահերը ❑ կազմակերպում Ե համայնքի բնակիչների հաշվառումը ❑ ներկայացնում Ե համայնքի շահերն այլ անձանց հետ փոխհարաբերություններում, ինչպես նաև դատարանում ❑ կատարում Ե քաղաքացիների ընդունելություն, օրենքով սահմանված կարգով բնության Ե առնում քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումներն ու բողոքները և ձեռնարկում Ե վիճցներ 	<ul style="list-style-type: none"> ❑ վիճցներ Ե ձեռնարկում տեխնոլոգիական աղետները կանխելու, տարերային և տեխնոլոգիական աղետների հետևանքները վերացնելու ուղղությամբ ❑ ապահովում Ե տեղամասային կենտրոնում բնականոն ֆլեարկության համար անհրաժեշտ կահավորումը ❑ սահմանում Ե խնամակալություն, հոգաբարձություն և իրականացնում Ե խնամակալության ու հոգաբարձության մարմինների այլ լիազորություններ ❑ վերացնում Ե ՀՀ ընտրական օրենսգրքի դրույթների խախտմամբ փակցված քարոզչական պաստառները ❑ կազմակերպում Ե քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման ծառայության գործունեությունն այն համայնքներում, որտեղ գտնվում են համապատասխան կառույցները 	

<ul style="list-style-type: none"> ❑ խթանում է տնտեսական գործունեություն նախաձեռնողների ծրագրերի իրականացմանը և նպաստում ու օժանդակում է համայնքում նրանց գործունեության առավել արդյունավետ իրականացմանը ❑ կանոնակարգում է հավաքների անցկացումը ❑ կազմակերպում է փաստաթղթերի պատճենների և կրկնօրինակների տրամադրումը համայնքի արխիվից ❑ որոշում է ընդունում համայնքի տարածքում նախընտրական քարոզչական պաստառներ փակցելու համար տեղեր առանձնացնելու մասին 	<ul style="list-style-type: none"> ❑ միջոցներ է ձեռնարկում իր համայնքում երեխաների ծնունդների չգրանցման դեպքերը բացահայտելու և այդ ծնունդների պետական գրանցումներն ապահովելու ուղղությամբ, օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով տալիս է երեխայի ծննդի պետական գրանցման գրավոր հայտարարություն վավերացնում է համայնքի բնակիչ համարվող անձանց կտակը, եթե այդ համայնքում չկա մշտապես գործող նոտար ❑ հաստատում է համայնքի բնակիչ համարվող անձանց՝ տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունք ստանալու, աշխատավարձ և աշխատանքային հարաբերությունների հետ կապված այլ վճարներ ստանալու, նպաստներ և կրթաթոշակներ, քաղաքացիների՝ բանկային ավանդներ ու փոստային առաքումներ (այդ թվում՝ դրամական և ծանրոցային) ստանալու լիազորագիրը, եթե այդ համայնքում չկա մշտապես գործող նոտար
--	---

Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցություն

☒ համայնքի բնակիչների համար ստեղծում է բավարար պայմաններ՝ հրազեկ լինելու տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մասին և մասնակցելու համայնքի կառավարմանն ու գարգացմանը՝ այդ նպատակով օգտագործելով համայնքում հասանելի որևէ ձև կամ միջոց (այդ թվում՝ տեղեկատվության և հեռահաղորդակցության)

☒ ապահովում է համայնքի բնակիչների հրազեկման և մասնակցության միջոցառումների կազմակերպումն ու անցկացումը բնակիչներին մատչելի և հարմար վայրերում, ինչպես նաև ստեղծում է համապատասխան անհրաժեշտ պայմաններ՝ այդ միջոցառումներին մասնակցելու ցանկություն հայտնած համայնքի հաշմանդամների և սակավաշարժուն խմբերի համար

- ❑ կազմակերպում է տեղական հիքսակառավարման ամենվոր օրենսդրական և ենթօրենսդրական կարևորագույն նախաձեռնությունների և նախագծերի, մասնավորապես համայնքի գալոգացման ծրագրերի և տարեկան բյուջեի, համայնքի կողմից մատուցվող հանրային ծառայությունների ոլորտներում համայնքի ավագանու և ղեկավարի որոշումների, համայնքի գլխավոր հատակագծի, քաղաքաշինական, բնապահպանական, կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների հանրային լուսմներ կամ քննարկումներ, դրանց վերաբերյալ առաջարկությունների ընդունումը և ներկայացումը նախաձեռնությունների և նախագծերի հեղինակներին

- ❑ համայնքի բնակիչներին, հասարակության ներկայացուցիչներին իրազեկում և (կամ) ներգրավում է համայնքի տարածքում կազմակերպվող ուսուցման և վերապատրաստման ծրագրերում

Ֆինանսներ

- ☒ կազմում և համայնքի ավագանու հաստատման է ներկայացնում համայնքի բյուջեի նախագիծը, դրանում առաջարկվող փոփոխություններն ու ապահովում է բյուջեի կատարումը, որի վերաբերյալ եռամսյա հաղորդումներ և տարեկան հաշվետվություն է ներկայացնում համայնքի ավագանուն
- ☒ տեղական հարկերի, տուրքերի և վճարների՝ օրենքով սահմանված տեսակներն ու դրույթաչափերը սահմանելու վերաբերյալ որոշման նախագծերը ներկայացնում է ավագանու հաստատմանը
- ☒ կազմակերպում է տեղական հարկերի, տուրքերի և վճարների, համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող համայնքային և պետական սեփականություն համարվող հողերի, համայնքի սեփականություն համարվող գույքի վարձավճարների գանձումն ու վերահսկումը

		<ul style="list-style-type: none"> ✘ տեղական հարկերը, տուրքերը և վճարները չվճարող անձանց նկատմամբ օրենքով սահմանված կարգով կիրառում է համապատասխան միջոցներ ✘ համայնքի կողմից իրականացվող ծառայությունների դիմաց կատարվող վճարների դրույթաչափերի վերաբերյալ դորշման նախագիծը ներկայացնում է ավագանու հաստատմանը ✘ համաձայնեցնելով պետական լիազորված մարտնի հետ՝ համայնքի ավագանու հաստատմանն է ներկայացնում վարկային և փոխառությունների ձևով միջոցների ներդրավման, այդ թվում՝ համայնքային պարտատոմսերի թողարկման փաստաթղթերը ✘ տնօրինում է համայնքի բյուջեի միջոցները, ապահովում է դրանց նպատակային օգտագործումը ✘ ստորագրում է ֆինանսական փաստաթղթերը
--	--	---

Հասարակական կարգի պահպանություն

համայնքի տարածքում գործող ոստիկանությունից կարող է պահանջել համապատասխան աջակցություն, որը ելքակա է պարտադիր կատարման: Ոստիկանությունը համայնքում կատարված իրավախախտումների մասին շարաթը մեկ անգամ տեղեկատվություն է տրամադրում համայնքի ղեկավարին

օրենքով նախատեսված դեպքերում և կարգով, կիրառում է վարչական պատասխանատվության

Հանրային միջոցառումների կանոնակարգում

եթե ակնկալվում է, որ հանրային միջոցառման մասնակիցների թիվը գերազանցելու է երեք հարյուրը, ապա այդ հանրային միջոցառումն անցկացվում է համայնքի ղեկավարի տեղեկացմամբ

համայնքի ղեկավարը հանրային միջոցառումն անցկացնելու մասին տեղեկացումը քննարկում է հանրային միջոցառման մասին տեղեկացումը ստանալու պահից 24 ժամակ ընթացքում

<p>☑ համայնքի ղեկավարը կարող է արժեքել հանրային միջոցառման անցկացումը, եթե դա անհրաժեշտ է՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) անձանց կյանքի, առողջության կամ սեփականության պաշտպանության համար 2) հանրության համար առաջացող էական անհարմարությունները կանխելու համար 3) շրջակա միջավայրին անմիջականորեն սպառնացող էական վտանգը կանխելու համար 		
Պաշտպանության կազմակերպում		
<p>☑ աջակցում է քաղաքացիական պաշտպանության մարմինների գործունեությանը</p>		<p>☑ կարում է համայնքի զինապարտների գրանցամատյան, նրանց վերաբերյալ ցուցակները, ինչպես նաև համայնքի բնակչության վայրի հաշվառումից հանվելու, աշխատանքի ընդունվելու և աշխատանքից ազատվելու վերաբերյալ տվյալները ներկայացնում է տարածքային զինվորական կոմիտայի հետ</p> <p>☑ մասնակցում է գորակոչի, գորահավաքի ու վարժական հավաքների կազմակերպմանը</p>

<p>✔ իրենց պարտականությունները խախտած գինապարտ քաղաքացիների վերաբերյալ տեղեկություններ ունենալու դեպքում այդ մասին անհապաղ գրավոր տեղեկատվություն է տրամադրում տարածքային գինվորական կոմիտարիատին</p>		<p>✔ աջակցում է գինծառայողների ընտանիքների սոցիալական աջտանակածության բարելավման, ինչպես նաև գինծառայողներից արձակվածների, պատերազմի վետերանների սոցիալական խնդիրների լուծմանը</p> <p>✔ աջակցում է բնակչության, հատկապես երիտասարդության հայրենասիրական դաստիարակությանը</p>
Քաղաքաշինություն և կոմունալ տնտեսություն		
<p>✔ կազմում է համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերը՝ համայնքի (քնակավայրի) գլխավոր հատակագիծը և քաղաքաշինական գոտիակիրման</p>		<p>✔ իրականացնում է բնակարանային և սոցիալական նշանակության այլ օբյեկտների</p>

<p>Նախագիծը և (կամ) դրանց փոփոխություններն ու նախագծման առաջադրանքները, ներկայացնում է դրանք համայնքի ավագանու հաստատմանը</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ կազմում և վարում է համայնքի ընթացիկ քաղաքաշինական քարտեզը ❑ վարում է համայնքի քաղաքաշինական կադաստրը, կազմում է համայնքի քաղաքաշինական կանոնադրությունը և ներկայացնում է համայնքի ավագանու հաստատմանը ❑ համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերին համապատասխան, կառուցապատողներին տալիս է ճարտարապետահատակագծային առաջադրանք (կամ նախագծման թույլտվություն) ❑ համայնքի բնակչությանն իրազեկում է միջավայրի ծրագրվող քաղաքաշինական փոփոխությունների մասին 		<ul style="list-style-type: none"> ❑ շինարարությունը և կապիտալ վերանորոգումը ❑ իրականացնում է կառուցապատման աշխատանքները ❑ կազմում է քաղաքաշինական փաստաթղթերի նախագծերը ❑ կազմակերպում է հանգստի վայրերի խնամքը և պահպանությունը ❑ կազմակերպում է սանիտարական մաքրման կայանների շինարարությունը և շահագործումը
--	--	--

- ❑ համաձայնեցնում է ճարտարապետաշինարարական նախագծերը, տալիս է շինարարության (բանդան) թույլտվություն, միջոցառումներ է ձեռնարկում շինարարության թույլտվությամբ նախատեսված ժամկետներում կառուցապատումն ավարտելու համար
- ❑ ձևակերպում է ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրումը
- ❑ կանխարգելում ու կասեցնում է ինքնակամ շինարարությունը և ապահովում է դրանց հետևանքների վերացումը
- ❑ վերահսկողություն է իրականացնում շենքերի ու շինությունների նպատակային օգտագործման և պահպանման, կառուցապատողներին տրված ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքով, համայնքի քաղաքաշինական կանոնադրությամբ սահմանված պահանջների կատարման նկատմամբ

- ▾
 իրականացնում է համայնքային սեփականություն համարվող շենքերի ու շինությունների հաշվառումը և բաշխումը, կազմում է սեփականության ամենամյա գույքագրման փաստաթղթերը, դրանք ներկայացնում է համայնքի ավագանու հաստատմանը

- ▾
 մշակում և կազմում է համայնքի սեփականություն համարվող շենքերի ու շինությունների օտարման ամենամյա և բառամյա ծրագրերը և ներկայացնում համայնքի ավագանու հաստատմանը

- ▾
 համայնքի բաղաթաշինական կանոնադրությանը համապատասխան, տալիս է արտաքին գովազդ տեղադրելու թույլտվություն

- ▾
 կազմակերպում է համայնքի կոմունալ տնտեսության աշխատանքը, ապահովում է համայնքի սեփականություն համարվող բնակելի տների և ոչ բնակելի տարածքների, հանրակացարանների, վարչական շենքերի և այլ շինությունների պահպանումը, շահագործումը, կազմակերպում է դրանց նորոգումը

- ▶ կազմակերպում և կառավարում է համայնքի սեփականություն համարվող ներհամայնքային հաղորդակցության ուղիների, շրմուղի, կոյուղու, ոռոգման ու շեռուցման ցանցերի և այլ կառուցվածքների շահագործում
- ▶ կազմակերպում է համայնքի բնակավայրերի բարեկարգում և կանաչապատում
- ▶ կազմակերպում է աղբահանություն և սակիտարական մաքրում, ավազանու հաստատած պայմաններով և կարգով տրամադրում է աղբի հավաքման և փոխադրման թույլտվություն, իրականացնում է աղբահանության վճար վճարողների հաշվառում, աղբահանության վճարի հաշվարկում, այդ վճարի գանձում և համայնքի բյուջե փոխանցում
- ▶ հսկողություն է իրականացնում է աղբահանության վճար վճարողների հաշվառման, աղբահանության վճարի հաշվարկման, ինչպես նաև այդ վճարի գանձման կարգի պահպանման նկատմամբ

- ❑ կազմակերպում է գերեզմանատների գործունեությունը և դրանց պահպանման աշխատանքները
- ❑ Նախապատրաստում է համատիրությունների հիմնադիր ժողովները, աջակցում է դրանց անցկացմանը և բազմաբնակարան շենքերի կառավարման այլ մարմինների ձևավորմանը, ապահովում է համայնքի մասնակցությունն այդ շենքերի սպասարկմանը
- ❑ կազմակերպում է այն բազմաբնակարան շենքերի պահպանումը, որոնք չեն կառավարվում համատիրությունների կամ օրենքով սահմանված՝ բազմաբնակարան շենքի կառավարման մարմնի կողմից
- ❑ համայնքի ավագանու հաստատման և ներկայացնում պարտադիր նորմերի շրջանակներում իրականացվող աշխատանքների համար անհրաժեշտ վճարների չափերը

Յողոցագաղթում

- ❑ կազմում է համայնքների հողերի օգտագործման սխեմաներն ու ներկայացնում համայնքի ավագանու հաստատմանը
- ❑ մշակում և կազմում է համայնքի սեփականություն հանդիսացող հողամասերի օտարման ամենամյա և քառամյա ծրագրերը և դրանք ներկայացնում համայնքի ավագանու հաստատմանը
- ❑ համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերին, հողերի օգտագործման սխեմաներին համապատասխան, համայնքի ավագանու համաձայնությամբ և սահմանած պայմաններով օտարում կամ օգտագործման է տրամադրում համայնքի սեփականություն համարվող հողամասերը
- ❑ վերահսկողություն է իրականացնում համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող հողերի նպատակային օգտագործման, հողօգտագործողների կողմից հողային օրենսդրության պահանջների պահպանման նկատմամբ

- ❑ իրականացնում է համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող հողամասերի ընթացիկ հաշվառումը և կազմում է համայնքի հողային հաշվեկշիռը
- ❑ համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերին, հողերի օգտագործման սխեմաներին համապատասխան, օրենքով սահմանված դեպքերում ու կարգով, օտարում կամ օգտագործման է տրամադրում համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող պետական սեփականություն համարվող հողամասերը
- ❑ սահմանված կարգով ապահովում է համայնքի տարածքում գտնվող գեոդեզիական կետերի և համայնքի սահմանամիջերի պահպանությունը

- ❑ իրականացնում է համայնքի սեփականություն համարվող հողամասերի բարելավման աշխատանքներ
- ❑ իրականացնում է ներունտեսային հողաշինարարական աշխատանքներ

<p>❑ կանխարգելում, կատեցնում և վերացնում է ապօրինի հորոգտագործումները</p>		
<p>Տրանսպարտ</p>		
<p>❑ կազմակերպում է համայնքային ենթակայության ճանապարհների, ճանապարհային երթևեկության կազմակերպման կախավորանքի ու այլ տեխնիկական միջոցների, կամուրջների ու ինժեներական այլ կառույցների պահպանումը և շահագործումը</p>		
<p>❑ կազմակերպում է ճանապարհային անվտանգ երթևեկությունը համայնքային ենթակայության ճանապարհների վրա</p>		
<p>❑ կազմակերպում և կառավարում է համայնքի հասարակական տրանսպորտի աշխատանքն ու համայնքային ենթակայության տրանսպորտային հիմնարկների և կազմակերպությունների գործունեությունը</p>		

<p>☑ տալիս է համայնքի տարածքում մարդատար և երթուղային տաքսիների ծառայությունն իրականացնելու թույլտվություն</p>		
Առևտուր և ծառայություններ		
<p>☑ հսկողություն է իրականացնում ամենադր, հանրային սննդի և կենցաղային ծառայությունների ոլորտում</p>		
<p>☑ տալիս է ռգելից խմիչքների և (կամ) ծխախոտի արտադրանքի վաճառքի, իսկ հանրային սննդի օբյեկտներում՝ ռգելից և ալկոհոլային խմիչքների և (կամ) ծխախոտի արտադրանքի իրացման թույլտվություն</p>		
<p>☑ տալիս է համայնքի տարածքում բացօթյա վաճառք կազմակերպելու թույլտվություն</p>		
<p>☑ տալիս է համայնքի տարածքում հանրային սննդի կազմակերպման և իրացման թույլտվություն</p>		

- ✘ համայնքի տարածքում առևտրի, հանրային սննդի, գվարճանքի, շահումով խաղերի և վիճակախաղերի կազմակերպման օբյեկտներին, բաղկիքներին (սաունաներին), խաղատներին տալիս է ժամը 24:00-ից հետո աշխատելու թույլտվություն
- ✘ առաջարկություններ է ներկայացնում 33 փոքր և միջին ձեռնարկությունների գալոգացման տարեկան ծրագրում համայնքի մասնակցության մասին
- ✘ համայնքի տարածքում տալիս է թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի ոլորտակի վայրում մանրածախ առուվաճառքի թույլտվություն
- ✘ տալիս է համայնքի տարածքում հեղուկ վառելիքի, սեղմված բնական կամ հեղուկացված նավթային գազերի մանրածախ առևտրի կետերում վաճառքի թույլտվություն
- ✘ տալիս է համայնքի տարածքում գտնվող խանութներում, կրպակներում տեխնիկական հեղուկների վաճառքի թույլտվություն

Կրթություն, մշակույթի և երիտասարդության հետ տարվող աշխատանքներ

❑ կազմակերպում և կառավարում է համայնքային ենթակառուցվածքի, դպրոցների, մանկապարտեզների, ակումբների, մշակույթի տների, գրադարանների, կրթական և մշակութային այլ հիմնարկների ու կազմակերպությունների գործունեությունը, դրանց շահագործման և նորոգման աշխատանքները

❑ կազմակերպում է ՀՀ տոների և հիշատակի օրերի հետ կապված միջոցառումներ

❑ աջակցում է արհեստների, ժողովրդական ստեղծագործության և զեղարվեստական ինքնագործունեության զարգացմանը

❑ աջակցում է համայնքի տարածքում գտնվող պատմամշակութային հուշարձանների պահպանությանը

❑ հաշվառում, դասակարգում և տարածում է համայնքի տարածքում գտնվող պատմամշակութային, բնական և տուրիստական-ռեկրեացիոն ռեսուրսների մասին տեղեկատվությունը

❑ աջակցում է երիտասարդության դերի բարձրացմանը

		☒ աջակցում է հանրակրթական դպրոցների գործունեությանը
Առողջապահություն, ֆիզիկական կուլտուրա և սպորտ		
☒ կազմակերպում և կառավարում է համայնքային ենթակառուցվածքային առողջապահական և մարզական հիմնարկների ու կազմակերպությունների գործունեությունը		☒ աջակցում է սանիտարական վիճակի բարելավմանը ☒ աջակցում է առողջապահական մարմինների՝ սանիտարահիգիենիկ, հակահամաճարակային և կարանտինային միջոցառումների իրականացմանը

		<p>☒ Նպաստում է համայնքում ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի զարգացմանը, իրականացնում է սպորտային իրապարակների և մարզական այլ կառույցների շինարարություն, ստեղծում է հանգստի գոտիներ</p>
Աշխատանք և սոցիալական ծառայություն		
	<p>☒ համայնքի տարածքում կազմակերպում է սոցիալական օգնության ծառայության գործունեություն</p>	<p>☒ Նպաստում է Նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը, կազմակերպում է վճարովի հասարակական աշխատանքներ</p>

		<p>☑ վիճույններ է ձեռնարկում հաշմանդամներին, կերակրողին կորցրած ընտանիքների, սոցիալապես անապահով այլ խավերի սոցիալական պայմանների բարելավման ուղղությամբ</p>
Գյուղատնտեսություն		
<p>☑ կատարում է համայնքային սեփականություն համարվող ոռոգման ցանցերի շահագործումը, դրանց շինարարությունը և վերանորոգումը</p>	<p>☑ կազմակերպում է համայնքի տարածքում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի հիվանդությունների, վնասատուների և մոլախոտերի դեմ պայքարի աշխատանքները</p> <p>☑ կազմակերպում է համայնքի տարածքում անասնաբուժական ծառայության, հակահամաճարակային միջոցառումները, կենդանիների հիվանդությունների կանխման և ագրոային այլ կանոնների պահպանման աշխատանքները</p>	<p>☑ աջակցում է գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացմանը</p> <p>☑ աջակցում է տոհմային և սերմաբուծական աշխատանքներին</p>

Բնության և շրջակա բնական միջավայրի պահպանություն

❑ կազմակերպում է համայնքի սեփականություն համարվող հողերի, անտառային և ջրային տարածքների, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի պահպանությունը

❑ վերահսկողություն է իրականացնում բնության պահպանության բնագավառում, կազմակերպում է ընդերքի, անտառային, ջրային և օդային տարածքների, ինչպես նաև բուսական ու կենդանական աշխարհի օգտագործման և պահպանման միջոցառումները

❑ ապահովում է հողերի պահպանությունը հողատարումից, ոռոգումներից, ճահճացումից, քիմիական, ռադիոակտիվ նյութերով և արտադրական թափոններով աղտոտումից

1. Ո՞վ կարող է մասնակցել համայնքի վերաբերյալ որոշումների կայացմանը

Համայնքի 16 տարին լրացած յուրաքանչյուր բնակիչ իրավունք ունի մասնակցել համայնքի վերաբերյալ որոշումների կայացմանը:

2. Ինչպե՞ս կարող է համայնքի բնակիչը մասնակցել համայնքին վերաբերող որոշումների ընդունմանը

Համայնքի բնակիչը կարող է մասնակցել համայնքի կառավարմանը համայնքի ավագանու կողմից սահմանված կարգով:

3. Ինչպե՞ս կարող է համայնքի բնակիչը հարց բարձրացնել ավագանու նիստում

Համայնքի բնակիչը կարող է ավագանու կամ ավագանու անդամի ընդունելության օրերին ներկայացնել հարցը՝ ավագանու նիստում ընդգրկելու ինդրանքով կամ նախաձեռնել ստորագրահավաք և դիմել համայնքի ղեկավարին՝ տվյալ հարցը ավագանու օրակարգում ներառելու համար: Ավագանու նիստի օրակարգում հարց ընդգրկելու նպատակով անհրաժեշտ ստորագրությունների քանակը կախված է տվյալ համայնքի բնակիչների թվից:

Անհրաժեշտ ստորագրությունների քանակ	Բնակիչ
4 %	մինչև 1.000
2 %	1.000 – 10.000
1 %	10.000 և ավելի

4. Ե՞րբ է քննարկվում բնակիչների նախաձեռնությամբ ներկայացրած հարցը

Համայնքի բնակիչների կողմից բարձրացված հարցը պարտադիր կարգով ներկայացվում և քննարկվում է ավագանու նիստում ոչ ուշ, քան համայնքի ղեկավարի կողմից դրա ստանալուց հետո՝ 1 ամսվա ընթացքում: Հարցն ավագանու նիստում ներկայացնում է նախաձեռնող բնակիչների ընտրած ներկայացուցիչը՝ որպես հեղինակ:

5. Երբ կարող է նույն հարցը նորից ներկայացվել ավագանուն

Համայնքի բնակիչների ներկայացված նախաձեռնությունն ավագանու նիստում մերժվելու դեպքում, այն կարող է կրկին ներկայացվել քննարկումից առնվազն վեց ամիս հետո:

ԱԶԱՏ ԵՎ ԱՐԴԱՐ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

- ✓ Ժողովրդի իշխանության իրացում
- ✓ ընդհանուր և ուղղակի ընտրական իրավունք
- ✓ ընտրելու և ընտրվելու հավասար հնարավորություն
- ✓ ազատ կամքի արտահայտում
- ✓ քվեարկության գաղտնիություն
- ✓ վարչական ռեսուրսների չարաշահման բացառում
- ✓ կուսակցությունների հաշվետվողականություն
- ✓ արդյունավետ բողոքարկման հնարավորություն
- ✓ ընտրությունների հրապարակայնություն

